

OCHRONA POWIERZCHNI ZIEMI I GLEB

Zgodnie z podjętym zobowiązaniem przedstawiamy kolejną część najważniejszych założeń i ustaleń przyjętego uchwałą Rady Miasta NR XXV/141/04 z dnia 29.06.2004 r. „Programu Ochrony Środowiska Gminy Łędziny”.

1. Charakterystyka i ocena stanu aktualnego

Pod względem morfogenetycznym Gmina Łędziny znajduje się w obrębie dwóch makroregionów. Północna część obszaru Gminy należy do Wyżyny Śląsko-Krakowskiej, południowa do Kotliny Oświęcimskiej. Granica pomiędzy tymi makroregionami przebiega wzdłuż uskoku Łędzińskiego.

Najwyżej położony punkt terenu ukształtowany przez naturalne procesy znajduje się na górze Klimont, wznoszącej się na wysokość 302,4 m n.p.m. Natomiast najniższy położony obszar leży w dnie potoku Goławieckiego – 234 m n. p. m. Deniwelacja terenu wynosi 68 m.

Praktycznie cały obszar Gminy znajduje się w zasięgu obszarów górniczych kopalń węgla kamiennego (98 % terenu Gminy stanowi obszar górniczy Kopalni Ziemowit, pozostała część tj. 2% stanowi obszar górniczy KWK „Piast”). Skutkuje to wpływem poeksploatacyjnych osiadań na deformację terenu, zmianę stosunków wodnych w glebie, a tym samym na powiększanie się obszarów antropogenicznie przekształconych, co w konsekwencji powoduje zmniejszenie wartości produkcyjnej gleby. Ponadto z działalnością kopalni wiąże się problem zagospodarowania odpadów pogórnich (skały płonne). Aktualnie wykorzystywane są one do: wykonywanej przez Kopalnię Piasku „Maczki-Bór” rekultywacji wyrobisk popiaskowych, rekultywacji zwałowiska odpadów górniczych przy KWK „Ziemowit” oraz do niwelacji terenu.

Pokrywa glebowa Gminy jest mało zróżnicowana, przeważają gleby bielcowe, brunatne, czarne ziemie, rędziny oraz gleby bagienne. Najlepsze gleby kl. III i IV występują na terenie dzielnicy Górki, gdzie stanowią one 90% powierzchni, 10% to gleby kl. V. Na Goławcu 75% gruntów zakwalifikowano do kl. III i IV i 25% do kl. V. W Łędzinach 58% gleb to kl. III i IV i 42% kl. V i VI. Najgorsze gleby występują w dzielnicy Hołdunów, gdzie klasa IV stanowi 39% i aż 61 % to klasa V i VI. Wszystkie gleby występujące na terenie Łędzin zaliczone są do klasy „A” czyli najmniej skażonych, gdzie uprawa roślin może być prowadzona bez żadnych ograniczeń.

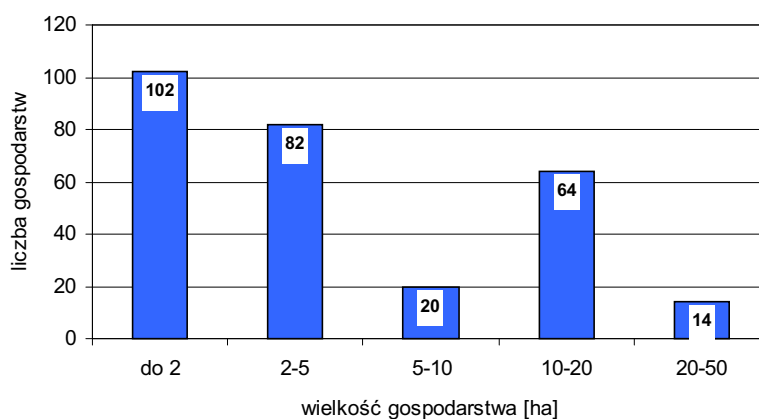
Aktualne użytkowanie terenów w Łędzinach przedstawia się następująco:

Tabela: Aktualne użytkowanie terenów w Gminie Łędziny

Wyszczególnienie	Powierzchnia [ha]	Udział [%] w całości Gminy
powierzchnia Gminy, ogółem:	3 104	100
użytki rolne ogółem, w tym:	1 858	59,9
• grunty orne	1137	36,6
• łąki i pastwiska	704	22,7
• sady	17	0,6
lasy	483	15,5
pozostałe grunty	763	24,6

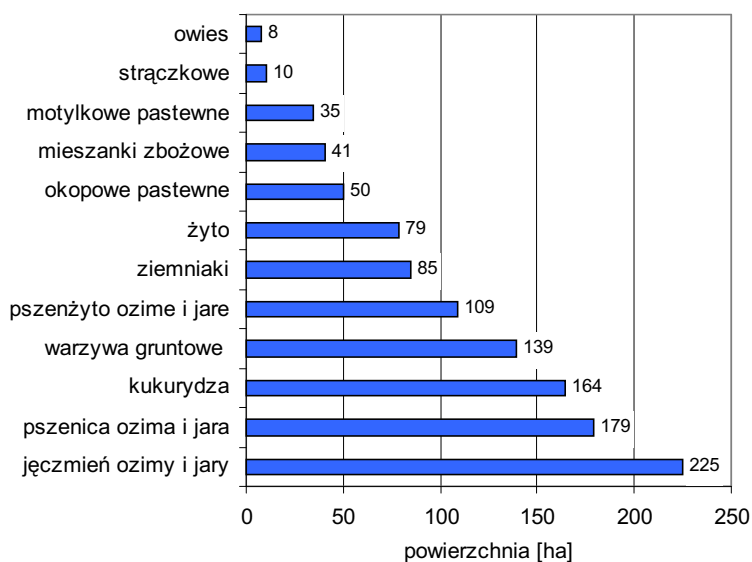
Rolnictwo na terenie Gminy jest bardzo rozdrobnione. Największe gospodarstwa, których właściciele utrzymują się wyłącznie z prowadzenia gospodarki rolnej, znajdują się głównie na obszarze Łędzin i Górek. Gospodarstwa mniejsze, zajmujące powierzchnię do 5 ha, znajdują się na terenie dzielnic Goławiec i Hołdunów. Szczegółowe zestawienie wielkościowe i ilościowe gospodarstw rolnych przedstawia poniższy schemat.

Schemat: Struktura wielkościowa i ilościowa gospodarstw rolnych

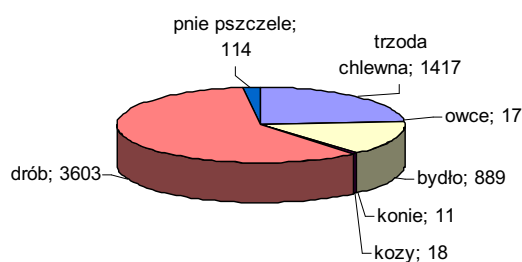
W strukturze zasiewów w Lędzinach zdecydowanie dominują rośliny zbożowe, ale uprawiane są także rośliny okopowe, motylkowe i strączkowe. Rozwijane są również specjalistyczne działy produkcji rolnej takie jak: pieczarkarstwo, ogrodnictwo szklarniowe i foliowe.

Schemat: Powierzchnia zasiewów

Hodowla zwierząt w Gminie uwarunkowana jest zasobami przyrodniczo-glebowymi. Udział poszczególnych gatunków zwierząt, w sztukach, przedstawia poniższy schemat:

Schemat: Udział poszczególnych gatunków zwierząt

2. Potrzeby związane z ochroną środowiska Gminy w zakresie ochrony powierzchni ziemi i gleb

Degradacja gleb na terenie Gminy wiąże się przede wszystkim z takimi procesami jak zakwaszenie gleb i występowanie zwiększonej zawartości metali ciężkich, których głównym źródłem jest górnictwo oraz odpady bytowe i technologiczne. Ponadto istotny wpływ na stan gleb ma zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego pyłami i gazami.

W warunkach rolniczych jakość gleby można poprawić przez zwiększanie ilości masy organicznej w glebie poprzez nawożenie organiczne gruntów ornych i stosowanie okrycia gleb poplonami szczególnie ozimymi. Na terenach, gdzie duży udział stanowią gleby bardzo kwaśne i kwaśne, istnieje potrzeba regulacji odczynu gleby przez stosowanie nawozów wapniowych. Nawozy te powinny pochodzić ze znanego źródła, aby wykluczyć możliwość wniesienia wraz z nimi dodatkowych zanieczyszczeń.

Pośrednie ograniczenie negatywnego wpływu czynników erozyjnych można realizować przez zwiększanie ilości zadrzewień śródpolnych, wprowadzenie żywopłotów w krajobraz pól oraz przekształcanie gruntów ornych szczególnie zagrożonych w trwałe użytki zielone. Innym aspektem ochrony gruntów jest zwiększanie lesistości, które można osiągnąć poprzez:

- zalesianie gruntów predysponowanych do tego typu zagospodarowania terenu,
- zwiększenie ilości roślinności na terenach użyteczności publicznej,
- zwiększenie udziału upraw alternatywnych jak uprawa wierzby na cele energetyczne,

Niezwykle istotnym zadaniem w zakresie ochrony powierzchni ziemi i gleb jest zwiększanie świadomości ekologicznej zgodnej z ideą zrównoważonego rolnictwa wśród mieszkańców Gminy i rolników. Mimo, iż wiele uczyniono w tym kierunku, nadal aktualna jest potrzeba kształcenia społeczności i wypracowanie mechanizmów zachęcających rolnika do stosowania nabytej wiedzy w praktyce, wprowadzania Zasad Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej i nowych technologii przyjaznych środowisku, a także zachowania rodzimego dziedzictwa kulturowego. Poprzez edukację można osiągnąć wymierne korzyści w skali Gminy tj.:

- optymalizację nawożenia i ochrony roślin przez nawożenie chemiczne i wapnowanie zgodnie z zapotrzebowaniem gleb, właściwe postępowanie ze środkami chemicznymi (w tym stosowanie się do wymogu atestacji opryskiwaczy), zwiększenie nawożenia organicznego i wykorzystania metod ochrony biologicznej i integrowanej,
- zróżnicowanie struktury zasiewów, stosowania właściwego płodozmianu i odłogowania oraz ograniczania pozostawiania gleby w stanie nie pokrytym roślinnością poprzez stosowanie przedplonów i poplonów oraz ściółkowania,
- bezpiecznego dla środowiska składowania i zagospodarowania gnojowicy i obornika,
- stosowanie agrotechniki przeciwozyjnej oraz ograniczanie ugniatania gleby i podglebia,
- utrzymywanie miedz oraz stosowania ich biologicznej zabudowy (zadrzewienia, i zakrzewienia śródpolne, żywopłoty).

W planowaniu przestrzeni rolniczej należy w możliwie największym stopniu dążyć do zwiększania i utrzymania różnorodności biologicznej na tym obszarze, gdyż jest to jeden z podstawowych warunków właściwego funkcjonowania mechanizmów przyrodniczych w rolnictwie.

W Gminie widoczna jest potrzeba rozwinięcia mechanizmów wpływających na stworzenie większej ilości gospodarstw agroturystycznych z różnorodną ofertą, jako formy alternatywnego źródła dochodu rolnika pochodzącego z działalności nieprodukcyjnej. Gospodarstwa agroturystyczne muszą działać w oparciu o ekologiczne zasady gospodarowania, gdyż tego oczekują turyści, a więc pośrednio przyczyniają się do poprawy stanu środowiska i są wizytówką tych terenów w oczach turystów.

Obecność zasobów naturalnych pod postacią zalegających na terenie Gminy pokładów węgla kamiennego niesie wiele korzyści, ale nakłada obowiązek dokonania wszelkich starań, aby ich eksploatacja odbywała się zgodnie z obowiązującymi przepisami, co zabezpiecza ich ochronę, ogranicza negatywny wpływ na środowisko podczas ich wydobywania i gwarantuje naprawę powstałych zniszczeń. Istnieje realna potrzeba stałego monitorowania tych obiektów pod kątem ochrony powierzchni ziemi i gleb.

Działalność górnicza wywołuje ogromne szkody takie jak zmiany stosunków wodnych i powietrznych w glebie, powoduje zanieczyszczenie wód podziemnych oraz gleby związkami chemicznymi, radioaktywnymi i metalami ciężkimi.

W celu zmniejszenia stanu degradacji gleb należałoby zintensyfikować rekultywację terenów zdewastowanych oraz doprowadzić do współdziałania między Gminą i Kopalniami, przy rozwiązywaniu następujących zagadnień:

- szybkie przystąpienie do likwidacji przez górnictwo zaległości w usuwaniu szkód górniczych,
- bieżące usuwanie uszkodzeń obiektów i urządzeń infrastruktury technicznej spowodowanych ujemnymi wpływami eksploatacji górniczej,
- regularne uiszczanie opłat eksploatacyjnych związanych z użytkowaniem terenu górniczego,
- zróżnicowanie systemu eksploatacji w celu minimalizacji ujemnych wpływów na powierzchni - wydobywie z podsadzka,
- likwidacja i zagospodarowanie osadników słonych wód dołowych,
- nasadzenia drzew i krzewów na terenach, nadmiernego osiadania gruntów.

W związku z negatywnym wpływem przemysłu wydobywczego węgla kamiennego na tereny, na których jest zlokalizowany, należy dążyć do rozwinięcia innych gałęzi gospodarki.

Tereny, które ucierpiały w związku z jednostronną i w dużym stopniu destrukcyjną dla środowiska glebowego działalnością gospodarczą, należy sukcesywnie poddawać procesom rekultywacji, rewitalizacji, i o ile to możliwe odtworzenia wartości środowiska naturalnego.

Zespół ds. Zarządzania Energią i Środowiskiem
mgr inż. Renata Berger